

13. Mlavets, Yu.Iu. (2023). Bezpeka zhyttiediiialnosti (styslyi konspekt lektsii dlia studentiv fakultetu matematyky ta tsyfrovyykh tekhnolohii). [Life Safety (brief lecture notes for students of the Faculty of Mathematics and Digital Technologies)]. 44. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.06.2025

УДК 336.76:343.1

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-253-258

Овчатова-Редько Алла Олександрівна,

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри права
Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління
персоналом»»

pravokafedrapf@gmail.com

ORCID ID: 0009-0008-4473-7908

Ніколенко Лілія Іванівна,

старший викладач кафедри права
Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління
персоналом»»

nl198137@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3390-9256

Кисельова Катерина Валеріївна,

магістрантка ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»»
pravokafedrapf@gmail.com

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті розглядаються основні адміністративно-правові механізми забезпечення фінансової безпеки держави. Визначено поняття фінансової безпеки, її місце у системі національної безпеки України. Встановлено, що в умовах воєнного стану, економічної турбулентності та гібридних загроз питання адміністративно-правового регулювання фінансової безпеки набуває особливої актуальності.

У сучасних умовах, коли Україна перебуває під впливом численних зовнішніх та внутрішніх загроз, ефективне функціонування фінансової системи стає необхідною умовою збереження державного суверенітету, політичної стабільності та соціально-економічного розвитку.

Досліджено поняття фінансової безпеки як стан захищеності фінансової системи, суб'єктів господарювання та громадян від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стабільність економіки, ефективне функціонування фінансових інститутів, своєчасне виконання фінансових зобов'язань, ефективне використання ресурсів та створення умов для соціально-економічного розвитку. Розглянуто категорію «адміністративно-правовий механізм» як сукупність правових засобів, процедур і організаційних заходів, що реалізуються органами публічної влади для захисту фінансових інтересів держави, запобігання та нейтралізації загроз фінансовій системі і забезпечення стабільності державних фінансів.

Виділено основні елементи адміністративно-правового механізму: нормативно-правову базу, органи державного управління, методи та форми регулювання, контрольні процедури та ресурси забезпечення. Показано, що комплексне функціонування цих елементів забезпечує стабільність фінансової системи та реалізацію стратегічних цілей фінансової безпеки держави.

Ключові слова: правовий механізм, адміністративно-правові механізми, безпека держави, фінансова безпека, фінансова політика.

Ovchatova-Redko A., Nikolenko L., Kyseleva K. ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISMS OF ENSURING THE FINANCIAL SECURITY OF THE STATE

The article examines the main administrative and legal mechanisms for ensuring the financial security of the state. The concept of financial security and its place in the national security system of Ukraine are defined. It is established that in conditions of martial law, economic turbulence and hybrid threats, the issue of administrative and legal regulation of financial security becomes particularly relevant.

In modern conditions, when Ukraine is under the influence of numerous external and internal threats, the effective functioning of the financial system becomes a necessary condition for preserving state sovereignty, political stability and socio-economic development.

The concept of financial security is studied as a state of protection of the financial system, business entities and citizens from internal and external threats, which ensures economic stability, effective functioning of financial institutions, timely

fulfillment of financial obligations, effective use of resources and creation of conditions for socio-economic development. The category of "administrative and legal mechanism" is considered as a set of legal means, procedures and organizational measures implemented by public authorities to protect the financial interests of the state, prevent and neutralize threats to the financial system and ensure the stability of public finances.

The main elements of the administrative and legal mechanism are highlighted: the regulatory framework, public administration bodies, methods and forms of regulation, control procedures and support resources. It is shown that the complex functioning of these elements ensures the stability of the financial system and the implementation of the strategic goals of the financial security of the state.

Keywords: legal mechanism, administrative and legal mechanisms, state security, financial security, financial policy.

Постановка проблеми. Фінансова безпека є фундаментальною складовою національної безпеки держави, від якої залежить стабільність економіки, ефективність функціонування органів державної влади, соціальна стабільність та рівень довіри громадян до державних інституцій. В умовах воєнної агресії, економічної нестабільності, зростання тіньової економіки, кіберзагроз та спроб фінансування деструктивних процесів значно зростає роль ефективних адміністративно-правових інструментів реагування на подібні виклики. Наявна система адміністративно-правового регулювання потребує постійного вдосконалення, оскільки існують проблеми фрагментарності, дублювання повноважень, слабкої міжвідомчої координації та недостатньої цифровізації контролюючих процесів.

Саме тому необхідність вивчення концептуальних засад адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки України обумовлюється нагальною потребою у створенні цілісної та інтегрованої системи захисту фінансових інтересів держави, яка б ефективно нейтралізувала сучасні загрози та забезпечувала сталий розвиток країни навіть в умовах кризових викликів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика фінансової безпеки розглядалася науковцями в межах юридичних, економічних, політичних, соціологічних досліджень, а також у сфері науки публічного управління. Теоретичною основою дослідження стали праці вчених, які присвятили свої роботи вивченню правового регулювання фінансової безпеки, а саме: Т. Аксьонова, К. Войтенко, О. Гетманець, В. Дроботенко, В. Лисиця, Д. Коробоцова та інші. Поняття та структуру адміністративно-правового механізму загалом та близьких до досліджуваних адміністративно-правових механізмів досліджували: О. Безпалова, В. Васильєв, Л. Золотухіна, І. Личенко, В. Трофімцо та інші українські вчені-адміністративісти.

Мета статті – комплексне дослідження адміністративно-правових механізмів забезпечення фінансової безпеки держави, визначення їх структури, функціонального призначення та ефективності в умовах сучасних викликів

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова безпека є однією з ключових складових національної безпеки держави, оскільки стабільність фінансової системи прямо впливає на економічну, політичну та соціальну ситуацію. В умовах воєнного стану, економічної турбулентності та гібридних загроз питання адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки набуває особливої актуальності.

Як вказують дослідники, фінансова безпека України є ключовим компонентом національної безпеки, що перебуває у тісному взаємозв'язку з усіма економічними процесами в державі. Вона забезпечує стабільність соціально-економічного розвитку, зростання добробуту населення, ефективність державної економічної політики, а також формує міжнародний імідж України як надійного, конкурентоспроможного та інвестиційно привабливого партнера [1].

У Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» від 15.09.2002 року встановлено, що стан національної безпеки у сфері фінансів залежний від явищ і чинників як внутрішньої, так і зовнішньої державної фінансово-кредитної політики, політичної ситуації, що склалася у країні, досконалості законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави. Національна безпека у сфері фінансів охоплює питання безпеки в бюджетній сфері, у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору, податковій сфері, сфері фінансів реального сектору економіки, банківській сфері, сфері валютного ринку та у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектору. Характерними особливостями національної безпеки у сфері фінансів є збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави [2].

Зараз в Україні простежується гостра необхідність у глибокому переосмисленні механізмів адміністративно-правового регулювання, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки, з урахуванням провідного світового досвіду та особливостей національного розвитку. Це вимагає оновлення нормативно-правової бази, чіткого окреслення компетенцій відповідних державних інституцій, впровадження цифрових технологій в управлінські процеси, а також формування умов для прозорості, підзвітності та узгодженої роботи у сфері публічного управління фінансовими ресурсами.

Сучасна правова доктрина характеризується наявністю різних наукових підходів до визначення поняття «фінансова безпека». Як зауважує О. Мелих, поняття «фінансова безпека» є порівняно новим як для науки, так і для практики. Це явище загальновідоме, суспільно визнане як важливе й актуальне, однак воно ще не дістало належного теоретичного опрацювання та системного дослідження. Досі не сформовано

усталеного теоретико-понятійного апарату фінансової безпеки як окремої категорії [3, с. 268]. Фінансова безпека, як правова категорія визначається О. Гетьманець, як «...узгодженість та збалансованість фінансової системи, здатність її протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам і забезпечувати в процесі функціонування захист національних фінансових інтересів на всіх рівнях господарювання» [4, с. 222]. У дисертаційному дослідженні О. Барановський аналізує категорію «фінансова безпека» як важливіший елемент економічної безпеки держави, що визначає ступень захищеності фінансових інтересів, рівень забезпеченості фінансовими ресурсами всіх рівнів управління, стан складників фінансового ринку, якість фінансових інструментів і послуг, стан фінансових потоків [5, с. 4]. На думку А. Миколайчук, фінансова безпека – це сукупність взаємопов'язаних економічних, соціальних та правових відносин, які забезпечують формування стійкого фінансового стану держави, здатного протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам [6, с. 32].

Отже, можемо зробити висновок, що фінансова безпека – це стан захищеності фінансової системи держави, суб'єктів господарювання та громадян від внутрішніх і зовнішніх загроз, який забезпечує стабільність економіки, стале функціонування фінансових інститутів, своєчасне виконання фінансових зобов'язань, ефективне використання ресурсів та створення умов для соціально-економічного розвитку.

Другою складовою досліджуваного нами поняття є категорія «адміністративно-правовий механізм», яка походить від класичного правового і більшою мірою вченими розкривається крізь призму механізму адміністративно-правового регулювання [7, с. 144]. Досить поширеною є думка, що означені категорії є тотожними. Проте, ми погоджуємося з тими дослідниками, які відстоюють думку, що адміністративно-правовий механізм за змістом значно ширший, чим механізм адміністративно-правового регулювання [8, с. 95].

Адміністративно-правова доктрина характеризується різними підходами до визначення поняття «адміністративно-правовий механізм». Так, на думку В. Стебловського, адміністративно-правовий механізм являє собою комплекс заходів та інструментів, які використовуються державою для реалізації своїх функцій та завдань у сфері адміністративного управління та правового регулювання. Цей механізм допомагає забезпечити дотримання законності, регулювати суспільні відносини, забезпечувати захист прав та інтересів громадян, підтримувати громадський порядок і вирішувати інші завдання державного управління [9, с.143]. Як зазначає Ю. Коваленко, в загальному контексті адміністративно-правовий механізм постає в якості «певної системи адміністративно-правових засобів і факторів, що: виконують низку функцій держави, які покладаються на неї адміністративним законодавством держави (чи конкретизуються нормативно-правовими актами цієї галузі права); передбачені нормами адміністративного законодавства (також і суміжних галузей права) та, відповідно, підпорядковані загальній меті, завданням та загальноправовим і галузевим принципам цієї галузі права» [10, с. 42]. Р.Бузунов вказує, що адміністративно-правовий механізм – це сукупність адміністративно-правових засобів, які, впливаючи на управлінські відносини, організовують їх відповідно до завдань суспільства і держави. Загальна характеристика механізму на думку авторів виглядає у наступному: сам механізм є сукупністю юридичних засобів; засоби носять адміністративно-правовий характер; об'єктом дії виступають управлінські відносини; направлене на рішення задач суспільства і держави; активізує суб'єктів управлінських відносин, підвищує рівень їх правосвідомості, правової культури; забезпечується примусовою силою держави [11, с.269-270].

Таким чином, адміністративно-правовий механізм забезпечення фінансової безпеки держави можна тлумачити як це сукупність установлених законодавством та підзаконними нормативно-правовими актами правових засобів, інструментів, процедур і організаційних заходів, які реалізуються органами публічної влади з метою захисту фінансових інтересів держави, запобігання та нейтралізації загроз фінансовій системі, забезпечення стабільності державних фінансів і створення умов для сталого соціально-економічного розвитку.

Адміністративно-правовий механізм забезпечення фінансової безпеки держави формується як комплекс взаємопов'язаних елементів, що забезпечують стабільність та ефективність фінансової системи. До таких елементів можна віднести:

- нормативно-правова база, яка визначає правові основи діяльності суб'єктів фінансових відносин, встановлює обов'язки та відповідальність учасників;
- органи державного управління – реалізують державну фінансову політику, виконують функції планування, координації та контролю, здійснюють оцінку фінансових ризиків і управління ними;
- методи та форми регулювання включають правові, адміністративні та організаційні способи впливу на фінансову сферу, такі як застосування законів і нормативів, розпоряджень, перевірок, ліцензування та створення робочих груп для контролю ризиків;
- методи контролю передбачають систематичний моніторинг, аудит, аналіз ризиків та оцінку результативності прийнятих заходів на основі показників фінансової стабільності та дотримання законодавства;
- ресурси забезпечення, які охоплюють фінансові, кадрові, матеріально-технічні та інформаційні ресурси, необхідні для реалізації заходів щодо підтримки фінансової безпеки

Первинним та основним структурним елементом адміністративно-правового механізму

забезпечення є норми права, що містяться у нормативно-правових актах різної юридичної сили. Аналіз сутності адміністративно-правового механізму у сфері фінансової безпеки у чинних нормативно-правових актах дозволяє стверджувати, що на сьогодні правове забезпечення фінансової безпеки України, як складової національної безпеки, а також пов'язані з нею загрози та пріоритетні завдання держави в цій сфері закріплені в Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженою Указом Президента України від 11.08.2021 року.

У вказаному документі зазначається, що протягом останнього десятиліття фінансова безпека держави перебувала на незадовільному рівні. Основними причинами такого стану стали хронічний дефіцит бюджету держави, пов'язане з ним боргове навантаження, слабкий розвиток довгострокового інвестиційного кредитування та фондового ринку. Через наявність структурних дисбалансів фінансова система України виявилася неготовою до ефективного реагування на виклики збройної агресії з боку РФ та тимчасову окупацію частини території, що призвело до її кризового стану на кілька років... Серед основних викликів і загроз фінансовій безпеці в умовах сьогодення визначено: низький рівень бюджетної дисципліни; обмежена інституційна спроможність розпорядників бюджетних коштів планувати діяльність на середньострокову перспективу; слабка взаємодія між бюджетним плануванням і стратегічними пріоритетами держави; недостатній рівень фінансової інклюзії; неврегульованість питань активів і зобов'язань на тимчасово окупованих територіях; високий рівень тінізації економіки; нестабільність правового регулювання у сфері оподаткування; слабкий розвиток довгострокового кредитування; велика частка проблемних кредитів у банківській системі, зокрема у публічному секторі; функціонування пенсійної системи в умовах значного демографічного навантаження; низький рівень ліквідності фондового ринку, слабкий захист прав інвесторів і недостатня ефективність регулятора у боротьбі з ринковими зловживаннями; поширення схем легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. У Стратегії фінансова безпека розглядається як стан фінансової системи, що досягається шляхом виявлення потенційних загроз та визначення інструментів і заходів для їх подолання [12].

Важливим кроком у напрямку вдосконалення правового регулювання фінансової безпеки стало розроблення Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб Стратегії розвитку фінансового сектору України від 19.07.2023 року. У вказаному документі визначені ключові пріоритети та завдання розвитку фінансового сектору з акцентом на протидію воєнним загрозам і відновлення держави. Стратегія визначає п'ять стратегічних цілей: макроекономічна стабільність, фінансова стабільність, фінансова система працює на відновлення країни, сучасні фінансові послуги, інституційна спроможність регуляторів. Заходи, передбачені вказаною Стратегією, поділяються на: короткострокові – що регулярно оновлюються для підтримки стабільності й запобігання кризовим явищам у фінансовому секторі та економіці загалом; середньострокові – які формують базу для подальшого економічного відновлення та зростання [13].

Висновки. Отже, адміністративно-правовий механізм забезпечення фінансової безпеки держави можна тлумачити як це сукупність установлених законодавством та підзаконними нормативно-правовими актами правових засобів, інструментів, процедур і організаційних заходів, які реалізуються органами публічної влади з метою захисту фінансових інтересів держави, запобігання та нейтралізації загроз фінансовій системі, забезпечення стабільності державних фінансів і створення умов для сталого соціально-економічного розвитку.

Адміністративно-правовий механізм забезпечення фінансової безпеки держави формується як комплекс взаємопов'язаних елементів, що забезпечують стабільність та ефективність фінансової системи. Комплексне функціонування всіх цих елементів забезпечує формування надійної системи захисту державних фінансів та сприяє реалізації стратегічних цілей фінансової безпеки держави.

Фінансова безпека є важливим елементом загальної системи безпеки держави. Ефективність її забезпечення значною мірою залежить від рівня розвитку адміністративно-правових механізмів. Удосконалення нормативної бази, чітке розмежування повноважень, впровадження новітніх технологій та превентивних заходів мають стати основою посилення фінансової безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Тихонова О. В. Фінансова безпека України: кримінально-правові та кримінологічні основи: монографія. Дніпропетровськ: Середняк Т. К., 2015. 484 с.
2. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.09.2019 р. No 569-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/569-2012-%D1%80>
3. Мелих О. Ю. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз*. 2013. № 12. С. 266–272.
4. Гетманець О.П. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. No 3. С. 218–223.
5. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (Методолонгія оцінки та механізм забезпечення) : автореф. дис. ... док. екон. наук : 08.04.01. Київ, 2000. 34 с.
6. Миколайчук А. Б. Методичний підхід до прогнозування рівня фінансової безпеки держави в системі моніторингу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 81–86.

7. Корнійченко А. О. До питання визначення дефініції адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля Серія: Право*. 2020. № 1(1). С. 142–148.
8. Небрат О.О. Адміністративно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини в діяльності Національної поліції. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу* : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. адмін. права і процесу ф-ту № 3. Харків, 2017. С. 93–96.
9. Стебловський В.В. Адміністративно-правовий механізм побудови безпечного середовища. *Наукові записки. Серія: Право*. 2024. Випуск 16. С. 141 – 146.
10. Коваленко Ю.О. Адміністративно-правовий механізм інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 239 с.
11. Бузунов Р.А. Адміністративно-правове регулювання кредитно-модульної системи організації навчального процесу (в ВНЗ системи МВС): дис... д-ра. юрид. наук : Ірпінь: Донецький юридичний інститут Луганського державного університету внутрішніх справ. 2007. 434 с
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ Президента України від 11.08.2021 р. No 347/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
13. Стратегія розвитку фінансового сектору України від 19.07.2023 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=13

REFERENCES:

1. Tykhonova, O.V.(2015). Finansova bezpeka Ukrainy: kryminalno-pravovi ta kryminolohichni osnovy. [Financial security of Ukraine: criminal law and criminological foundations].484. [in Ukrainian].
2. Pro skhvalennia Kontseptsii zabezpechennia natsionalnoi bezpeky u finansovii sferi. (2019, September 15). [On the approval of the Concept of Ensuring National Security in the Financial Sector]. *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy №569-r*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/569-2012-%D1%80> [in Ukrainian].
3. Melykh, O.Iu. (2013). Finansova bezpeka derzhavy: sutnist, kryterii otsinky ta preventyvni zakhody zmitsnennia. [Financial security of the state: essence, assessment criteria and preventive strengthening measures]. *Ekonomichnyi analiz. №12*. 266–272. [in Ukrainian].
4. Hetmanets, O.P. (2020). Finansova bezpeka yak ob'ekt pravovoho rehuliuвання. [Financial security as an object of legal regulation]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. №3*. 218-223. [in Ukrainian].
5. Baranovskyi, O.I. (2000). Finansova bezpeka v Ukraini (Metodolohiia otsinky ta mekhanizm zabezpechennia). [Financial security in Ukraine (Assessment methodology and provision mechanism)]. *Avtoref. dys. ... dok. ekon. nauk 08.04.01*. 34. [in Ukrainian].
6. Mykolaichuk, A.B. (2012). Metodychnyi pidkhid do prohnozuvannia rivnia finansovoi bezpeky derzhavy v systemi monitorynhu. [Methodical approach to forecasting the level of financial security of the state in the monitoring system]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. №38*. 81–86. [in Ukrainian].
7. Korniiichenko, A.O. (2020). Do pyttannia vyznachennia definitsii administratyvno-pravovoho mekhanizmu zapobihannia bulinhu v Ukraini. [On the issue of defining the administrative and legal mechanism for preventing bullying in Ukraine]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia Serii: Pravo. № 1(1)*. 142–148. [in Ukrainian].
8. Nebrat, O.O. (2017). Administratyvno-pravovyi mekhanizm zabezpechennia prav i svobod liudyny v diialnosti Natsionalnoi politsii. [Administrative and legal mechanism for ensuring human rights and freedoms in the activities of the National Police]. *Suchasni problemy administratyvnoho prava ta protsesu, tezy dop. uchasnykiv Vseukr. nauk.-prakt. konf.* 93–96. [in Ukrainian].
9. Steblovskiy, V.V. (2024). Administratyvno-pravovyi mekhanizm pobudovy bezpekovoho sere dovyyshcha. [Administrative and legal mechanism for building a secure environment]. *Naukovi zapysky. Serii: Pravo. Vypusk 16*. 141 – 146. [in Ukrainian].
10. Kovalenko, Yu.O. (2018). Administratyvno-pravovyi mekhanizm informatsiinoho zabezpechennia protydii koruptsii v pravookhoronnykh orhanakh Ukrainy. [Administrative and legal mechanism for information support for combating corruption in law enforcement agencies of Ukraine]. *Dys. ... kand. yuryd. nauk 12.00.07*. 239. [in Ukrainian].
11. Buzunov, R.A. (2007). Administratyvno-pravove rehuliuвання kredytno-modulnoi systemy orhanizatsii navchalnoho protsesu (v VNZ systemy MVS). [Administrative and legal regulation of the credit-modular system of organizing the educational process (in universities of the Ministry of Internal Affairs system)]. *Dys... d-ra. yuryd. nauk*. 434. [in Ukrainian].
12. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 11 serpnia 2021 roku «Pro Stratehiu ekonomichnoi bezpeky Ukrainy na period do 2025 roku». (2021, August 11). [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of August 11, 2021 “On the Strategy of Economic Security of Ukraine for the period until 2025”]. *Ukaz Prezidenta Ukrainy №347/2021*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> [in Ukrainian].

13. Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy. (2023, July 19). [Strategy for the development of the financial sector of Ukraine]. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=13 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.06.2025

УДК 342.951:347.426(477)

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-258-264

Йосипов Андрій Анатолійович,

керуючий партнер АО «Йосипов і партнери», адвокат,

andrew_iosipov@yahoo.com

ORCID ID: 0009-0006-5308-3083

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ МАЙНУ ГРОМАДЯН ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Стаття присвячена дослідженню класифікації принципів адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, що є однією з актуальних проблем сучасного українського права. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України призвело до значних руйнувань житлових будинків, об'єктів інфраструктури та особистого майна громадян, що зумовлює необхідність чіткої правової регламентації механізмів компенсації. У цьому контексті особливої ваги набуває система принципів адміністративно-правового регулювання, оскільки вони виступають методологічною основою побудови правових механізмів відшкодування та гарантією ефективності їх реалізації.

У статті розкрито зміст і значення базових принципів, серед яких ключове місце посідають принципи законності, верховенства права, справедливості, рівності громадян перед законом, а також принципи своєчасності та ефективності компенсаційних заходів. Окрему увагу приділено функціональним принципам, які спрямовані на забезпечення прозорості, підвітності органів публічної адміністрації, а також на гарантування належного рівня захисту прав і свобод громадян у процесі відшкодування збитків. У межах дослідження проведено класифікацію принципів на загальні, спеціальні та функціональні. Загальні принципи відображають фундаментальні засади адміністративного права та визначають основи правового статусу громадян у відносинах із державою. Спеціальні принципи пов'язані із реалізацією компенсаційної функції держави в умовах збройної агресії, тоді як функціональні принципи забезпечують ефективність управлінських рішень і організаційно-процедурних заходів.

Запропонована класифікація дозволяє систематизувати підходи до формування та вдосконалення правових механізмів відшкодування шкоди, спричиненої збройною агресією, підвищити узгодженість дій органів публічної адміністрації та забезпечити прозорість і справедливість процедур. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні взаємозв'язку між принципами адміністративно-правового регулювання та ефективністю реалізації державної політики у сфері компенсаційних виплат, що є особливо важливим в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України.

Ключові слова: адміністративне право, публічна адміністрація, відшкодування шкоди, збройна агресія, майно громадян, компенсація, принципи адміністративного права, правове регулювання, воєнний стан, захист прав людини, органи виконавчої влади, місцеве самоврядування, публічні процедури, правова визначеність, міжнародні стандарти.

Yosypov A. CLASSIFICATION OF PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF COMPENSATION FOR DAMAGE CAUSED TO CITIZENS' PROPERTY AS A RESULT OF ARMED AGGRESSION

The article is devoted to the study of the classification of principles of administrative and legal regulation of compensation for damage caused to citizens' property as a result of armed aggression, which is one of the urgent issues of modern Ukrainian law. The full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine has led to significant destruction of residential buildings, infrastructure facilities, and citizens' personal property, which necessitates the clear legal regulation of compensation mechanisms. In this context, the system of principles of administrative and legal regulation is of particular importance, as it serves as a methodological basis for the formation of legal mechanisms of compensation and a guarantee of the effectiveness of their implementation.

The article reveals the content and significance of the basic principles, among which the principles of legality, the rule of law, justice, equality of citizens before the law, as well as the principles of timeliness and efficiency of compensatory measures play a key role. Special attention is paid to functional principles aimed at ensuring transparency, accountability of public administration bodies, as well as guaranteeing an adequate level of protection of citizens' rights and freedoms in the process of damage compensation. The study presents a classification of principles into general, special, and functional. General principles reflect the fundamental foundations of administrative law and define the basics of the legal status of citizens in relations with the state. Special principles are related to the implementation of the compensatory function of the state in the context of armed aggression, while functional principles ensure the effectiveness of managerial decisions and organizational-procedural measures.

The proposed classification makes it possible to systematize approaches to the formation and improvement of legal mechanisms for compensation of damage caused by armed aggression, enhance the coherence of public administration bodies' actions, and ensure the transparency and fairness of procedures. The scientific novelty lies in substantiating the interconnection